

Orosz Sándor

A 2019-es ukrán elnökválasztás biztonságpolitikai vonzatai

A tanulmány a 2019-es ukrán elnökválasztás kontextusában vizsgálja az Ukrajinán belüli és körüli konfliktusrendszer közeli jövőbeni alakulási lehetőségeit. Módszerként a legesélyesebb jelöltek kampányprogramjának összehasonlító jellemzését, valamint az ezekre rezonáló, feltételezhető orosz biztonságpolitikai prognózisok párhuzamba állítását alkalmazza. Alapfeltevésként abból indul ki, hogy a Majdan mozgalom és a keleti fegyveres szembenállás nyomán kialakult pillanatnyi status quót, annak lehetséges módosulásait a realista külpolitikaelméleti megközelítés segítségével értjük meg legpontosabban.

Kulcsszavak: Ukrajna, elnökválasztás, biztonságpolitika, Porosenko, Timosenko, Zelenszkij

Orosz Sándor: The Security Policy Consequences of the 2019 Ukrainian Presidential Election

This paper analyses – in the context of the 2019 presidential elections – the prospective, near future scenarios for the existing conflicts that have developed in and around Ukraine. It applies a comparative analysis of the campaign programs of the most outstanding candidates, as well as the possible Russian security prognoses in response to the results of the elections. As a basic assumption, it regards the realist international political theory as a means that helps to most precisely understand the current status quo that appeared as a consequence of the Maidan movements and the armed conflict.

Keywords: Ukraine, presidential elections, security policy, Poroshenko, Timoshenko, Zelenskiy

Bevezetés

Jelen helyzetelemzés az aktuális elnökválasztás rövid és középtávú biztonságpolitikai vonzatainak, az előrevetíthető biztonságpolitikai következményeinek vizsgálatára tesz kísérletet, végül pedig röviden kitér a feltételezhető magyar szempontokra is. A geopolitikai és biztonsági tényezőkre koncentráló részben összehasonlításra és a lehetséges párhuzamok felállítására kerül sor a jelöltek választási programjaiból kiolvasható ukrán politikai magatartás és az ebből eredő orosz előnyök-hátrányok mérlege között. Így tehát nem az elnökjelöltek közötti erőviszonyok felmérése a cél: sokkal inkább az ukrán konfliktusrendszer alakulási lehetőségeinek felmérése az esetleges győztes program és a lehetséges, erre rezonáló geopolitikai következmények összeillesztése révén. Elemzésünk alapfeltevésként kezeli az orosz szempontok, deklarált orosz államérdekek („*raison d'état*”) hosszú távú

jellegét, változhatatlanságát, ezzel mintegy arra apellál, hogy a szóban forgó konfliktus-rendszer, ezzel együtt pedig a Kreml külpolitikai gondolkodásmódja alapvetően a *realizmus* és/vagy *strukturális realizmus* külpolitikai elméletének logikája mentén érthető meg legpontosabban. Jelen írás végeredményben tömör elemzés felmutatására tesz kísérletet, azaz nem a konkrét eseményekből kiolvasható folyamatok, hanem a stratégiai gondolkodói szempontok szerint közelíti a kérdést.

Az alaphelyzet vizsgálata: posztrevolúciós társadalmi és politikai körkép és közhangulat

Az ukrán belpolitikában a korábbi, tehát a Majdan forradalom előtti megosztottság továbbra is megfigyelhető, mindössze annyi talán a különbség, hogy kevésbé markáns a harc a jobb-bal választóvonalak mentén, jelen aktualitások szerint sokkal inkább a jobboldali táboron belül nagy a feszültség és éles a verseny, ami viszont korábban nem volt különösebben jellemző.

A társadalmi és politikai diskurzus, egyben a politikai kampányküzdelmek legjelentősebb vitakérdései:

- a kelet-ukrán fegyveres konfliktus megoldási lehetőségei és a Krím kérdése;
- Ukrajna euroatlanti integrációs törekvései;
- gazdasági megújulás;
- kulturális (nyelvi) aszimmetria, avagy az ukrán „mesterséges” nemzetépítés¹ üteme és eszközei – ukránosítás, nyelv-, oktatás- és emlékezetpolitika revideálása;
- korrupcióellenes harc, testületek;
- politikai reformok, azaz képviselői létszámcsökkentés mértéke és mikéntje a Legfelső Tanácsban, decentralizáció a régiókban, alkotmánymódosítás és kormányzási rendszer (kormányforma): parlamentáris kontra elnöki demokrácia.

Különösképpen figyelemreméltó a kulturális-nyelvi kategóriába tartozó területek kezelése, a „nemzetépítés” mint államilag irányított folyamat,² amely a Majdan-eseményeket követően radikális ütemben felgyorsult, a 20. század első felének Európájára emlékeztető türelmetlenséggel közelítve a nyelvi és etnikai sokféleséget Ukrajnába. A Janukovics-rezsim bukása nyomán hatalomra került, önmagát mérsékeltnek, nyugati szemléletűnek, az Európai Unió demokratikus értékeit kötelező érvényűnek tekintő posztrevolucionista hatalmi formáció gyakorlati lépéseiben ellent mondani látszik deklarált elveinek: figyelmen kívül hagyta az ultranacionalista félkatonai szervezetek elterjedését és működését,³ nemzetközileg egyöntetűen háborús bűnösnek, fasiszta népiirtónak tekintett történelmi személyeket

¹ Taras KUZIO: The Nation-Building Project in Ukraine and Identity: Toward a Consensus. [online]. In: Taras KUZIO – Paul D'ANIERI (eds.): *Dilemmas of State-led Nation Building in Ukraine*, Praeger, London, 2002, 9–29. o., 9. o. Forrás: chtyvo.org.ua [2019. 04. 14.]

² KUZIO: *i. m.*, 10.

³ Роман Романюк: Коррозии государства. Куда нас заведет активность «правых», [online], 2018. 08. 10. Forrás: Pravda.com.ua [2019. 04. 14.]

emelt törvényileg a megújuló ukrán „nemzeti panteon” csúcsára,⁴ illetve kötelezővé és általánossá tette heroizálásukat a közoktatásban, a *szimbolikus térfoglalás* jegyében országszereteket, sugárutakat nevezett el róluk. Ezek összességében olyan lépések, amelyeket előzőleg csak a holokauszttagadó, ultranacionalista ukrán Szabadság Párt – amely a kilencvenes években még a „nemzetszocialista” jelzőt is viselte az elnevezésében – foglalt politikai programjába. A nemzetközi érzékenységi küszöböt is meghaladó fejleményt az EBESZ figyelmét is felkeltő oktatásügyi kerettörvény⁵ elfogadása képezte, ami az ukrántól eltérő nyelvű (kisebbségi) oktatást csak elemi osztályokban engedélyezi, és minden kisebbségi, így a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákat is gyakorlatilag a szegregáció szintjére helyezi, stigmatizálja.⁶ Ez utóbbi kerettörvényt az EU-s társult tagságról szóló szerződés aláírásáig nem tárgyalták, de az aláírás szinte másnapján a Legfelső Tanács napirendjére tűzték és megszavazták,⁷ ami arra enged következtetni, hogy a törvényalkotók és a törvényhozók tisztában voltak a tervezett szöveg EU-s elveket sértő jellegével, de *pragmatikus* okokból nem akarták azt a nyilvánosság elé tárni, mert így a társult tagsági státusz megszerzését sodorhatták volna veszélybe. Nem megalapozatlan azt feltételeznünk, hogy a posztrevolucionista ukrán hatalom jelen esetben visszaélt az uniós tagállamok bizalmával, azokat megvezette.

Az ukrán politikai és társadalmi diskurzusban talán soha nem látott mértékben elterjedt a nacionalista, sőt ultranacionalista hangvétel,⁸ értékrend, elsősorban a „méltóság forradalma” óta.⁹ Erre legkézenfekvőbb példaként szolgálhat a maga idejében náci karlendítéssel alkalmazott „Szlava Ukraini” köszönési forma elterjedése úgy a hétköznapokban, mint a futballmeccseken vagy az ukrán parlamentben...

Külön kutatás tárgyát képezhetné a mérsékelt értékrendek és a szélsőséges nézetek elkülönülésének hiánya a társadalmi és politikai diskurzusban, a radikális nézetek térnyerése, miközben ezek szélsőséges mivolta egyre kevésbé tudatosul, elfogadottsága folyamatosan növekszik. Ez bizonyos tekintetben a két világháború közötti európai atmoszférát idézi, ami a társadalmi, kulturális és politikai tudatosság terén fontos fejlődés alacsony lépcsőfokára utal az ukrán társadalomban. Ráadásul bizonyos jelenségek komoly aggodalomra adnak okot, mint például a paramilitáris „önkéntes” egyenruhás, kizárólag ultranacionalista színekben rivalizáló alakulatok és politikai szószólók gombamód történő elszaporodása.¹⁰

⁴ Порошенко підписав закон про статус учасника бойових дій для ветеранів УПА й ОУН, [online], 2018. 08. 23. Forrás: Dw.com [2019. 04. 14.]. Lásd még: Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році, [online]. Forrás: Zakon.rada.gov.ua [2019. 04. 14.]. Lásd még: Раді пропонують присвоїти Степану Бандері звання Героя України, [online], 2018. 12. 05. Forrás: Interfax.com.ua [2019. 04. 14.]

⁵ Закон України «Про освіту», [online]. Forrás: Zakon.rada.gov.ua [2019. 04. 14.]

⁶ Az alsó tagozatos nemzetiségi nyelvi oktatás is csak „kommunális” iskolákban lehetséges: az államnyelvű iskoláktól elkülönítve. A törvény szövege (a 7. cikkely, ill. a 13. cikkely is) különbséget tesz állami és úgynevezett „kommunális” oktatási intézmények között, ami nemzetiségi/etnikai alapú szegregáció: ez a kifejezés, fogalom nyugaton gyakorlatilag szitokszónak minősül.

⁷ Закон «Про освіту» прийнято – «за» проголосували 255 депутатів, [online]. 2017. 09. 05. Forrás: Mon.gov.ua [2019. 04. 14.]

⁸ «Слава Україні!» у війську – що збентежило західних істориків? [online]. 2018. 08. 23. Forrás: Dw.com [2019. 04. 14.]

⁹ Vyacheslav LIKHACHEV: Far-right Extremism as a Threat to Ukrainian Democracy, [online]. Forrás: Freedomhouse.org [2019. 04. 14.], illetve lásd még: Summary of the Study „Extremism in Ukraine 2015-2016”, [online], 2016. 03. 03. Forrás: Uire.org.ua [2019. 04. 14.]

¹⁰ Ezek a félkatonai szervezetek akár tekinthetők egyes oligarchák „magánhadseregének” is. Lásd: Vyacheslav LIKHACHEV: Far-right Extremism as a Threat to Ukrainian Democracy. Forrás: LIKHACHEV: *i. m.*

Fontos jellegzetesség talán, hogy voltak és vannak ugyan tüntetések elitellenes vagy korrupcióellenes hangvételben, főleg a fővárosban és a nagyvárosokban, de ezek kezdeményezői, hangadói általában nem jogaiért utcára vonuló átlagpolgárok: sokkal inkább a fent említett ultranacionalista és/vagy félkatonai szervezetek akcióiról van szó, amelyek sokszor egymás riválisai is, és szinte kivétel nélkül egy-egy konkurens politikai szereplő ellen irányulnak, nem ritkán erőszakba torkolló módon a rendfenntartó szervekkel szemben. Tehát nagy valószínűséggel nem spontán polgári kezdeményezésekről, hanem politikai és gazdasági oligarchák szembenállásának megnyilvánulásáról van szó,¹¹ ami továbbra sem a klasszikus értelemben vett demokratikus népközpontúság ismérve: a szélesebb néprétegek szempontjai nem artikulálódnak kellő súllyal a politikumban.

További sajátosság, ami főleg az éppen zajló kampányidőszakban vált frekvenciát, hogy konkrét államhatalmi szervek hajlamosságot mutatnak egy-egy adott esélyes elnökjelölttel összefüggésbe hozható korrupciógyanús tevékenység feltárására. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy az Ukrán Főügyészség és az Ukrán Titkosszolgálat (SzBU) szinte kizárólag Julia Timosenkóval, az Arszen Avakov irányítása alatt álló Belügyminisztérium pedig a regnáló államfővel szemben tesz intézkedéseket.¹² Hogy ez tekinthető-e a demokratikus államműködés, valamiféle „fékek és ellensúlyok” („checks & balances”) funkcionális mechanizmusának, vagy ez inkább az állam diszfunkcionalitásának tünete és a hatalom kisajátítása – egy hosszabb és specifikusan erre koncentrált kutatás tárgyát képezhetné. E jelenségek kihangsúlyozása elsősorban a futó választási kampány társadalmi és politikai hangulatát hivatott érzékeltetni.

Konkrét jelöltek és programok: feszültségfokozó kontra feszültséglevezető retorika

A retorikai hangvételek pontos megértéséhez nélkülözhetetlen a politikai törésvonalak ismerete: melyek a jobb- vagy baloldaliság ismérvei, hol húzódnak a mérsékelt nacionalizmus („patriotizmus”) határai, és hol kezdődik az ukrán nemzeti radikalizmus? Ukrajna esetében mérsékelt nemzeti konzervativizmusról beszélhetünk mindaddig, amíg az eszmei keretek nem érintenek olyan ideológiákat, amelyek az ukrán mint nemzet, illetve annak kultúrája és nyelve másokhoz viszonyított felsőbbrendűségét hirdetik, ellenséggként, veszélyforrásként, gyanakvóan kezelnek mindent, ami nem *ukrán*. Ilyen ideológia testesül meg annak a szélsőséges nemzeti eszmeiségnek a Majdan-forradalom utáni restaurációjában, amelyet eredetileg Sztepan Bandera neve fémjelez („banderizmus”). Az eredendően mérsékeltnek, „européer”-nek indult Petro Porosenkó rendszere ezeket a határokat feloldotta, átjárhatóvá tette, jogilag kodifikálta, és mindez a kampányretorikájában csúcsonodott ki

¹¹ В'ячеслав Шрамочив: «Національні дружини»: хто і навіщо їх створив, [online], 2018. 01. 30. Forrás: BBC [2019. 04. 14.]. Lásd még: Ukraine: On patrol with the far-right National Militia – BBC Newsnight, [online], 2018. 04. Forrás: Youtube.com [2019. 04. 14.]. Lásd még: «Національні дружини»: що це за організація і чого вже встигла накоїти?, [online], 2018. 01. 31. Forrás: ictv.ua [2019. 04. 14.]

¹² Поліція расследует раздачу денег избирателям в офисе депутата БПП, [online], 2019. 02. 23. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]. Lásd még: Тимошенко похвалила Авакова: Фальсификаций и подкупа не будет, [online], 2019. 02. 22. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]. Lásd még: Тимошенко назвала СБУ «провокаторами на содержании Roshen», [online], 2019. 02. 22. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]. Lásd még: Аваков заявил, что у офиса Зеленского нашли прослушку: фото, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]

leglátványosabban. Azonos táboron belüli ellenlábasa, Julia Timosenkó a nemzeti elvek tekintetében szinte azonos elveket vall: ők ketten jobbról próbálják egymást előzni. Ezzel szemben a mérsékeltlen jobboldali, illetve balra tartó eszmei felfogás nem helyezi mindenk fölé az ukrán nacionalizmust, nem misztifikálja az ukrán nemzeti heroizmust: Ukrajna társadalmának sokféleségében nem alá-fölé rendeltséget vizionál, a különbségeket egyenlőként kezeli, azokat párhuzamba állítani igyekszik. Utóbbi megközelítés tükröződik vissza Volodimir Zelenszkij vagy éppenséggel Jurij Bojko programjában.

Megfigyelhetjük, hogy Petro Porosenkó regnáló elnök és legfőbb kihívója, Julia Timosenkó nemzeties, helyenként szélsőséges megnyilvánulásokkal tűzdelt retorikát alkalmaz. Hasonló üzeneteket fogalmaznak meg, viszont a hangsúlyok különböznek: míg Porosenkó a NATO-tagságot, tehát a katonai dimenziót teszi első helyre, addig Timosenkónál az Európai Unió követelményeinek megfelelő jogharmonizáció jelenik meg karakteresebben, kidolgozottabb (négy száz oldal!) gazdasági tervvel¹³ kampányol.

A két szóban forgó versenytárs elsősorban egymás konkurense, egymást próbálják kiütni a nyeregből, azaz ugyanarra a szavazótáborra hangolnak: a jobboldali, beleértve a szélsőjobbot, de ellentmondásos módon ezzel együtt nyugatosabb kitekintésű szavazókra számítanak, kevésbé szólítják meg az egykori Régiók Pártjának szavazótáborát, vagyis a keleti és déli orosz ukránokat. Ha összeadjuk, akkor a két jelölt össz-szavazótáborra megközelelti a 30%-ot, ami azonban a konkrét jelöltek mentén élesen megosztott, jelen pillanatban Timosenkó javára.

A komikus-filmszínész, de egyben rendkívül befolyásos médiavállalati topmenedzser Zelenszkij mindkettőjükkel szemben vezet, és a legnagyobb támogatást tudhatja magáénak jelenleg a biztos szavazók körében: komoly eséllyel indul a választáson. Ő végre új szereplő, nem tartozik az országos közutálat tárgyát képező, korruptnak tekintett politikai és üzleti oligarcharéteg körébe, de legalábbis nem hozható velük közvetlen kapcsolatba. Évtizedes és rendszeres médiaszereplései révén mégis általánosan közismert, az átlagpolgárok megítélésében igen szimpatikus és nagyon népszerű. Békés hangot alkalmaz a retorikájában a már többszörösen arcvesztett két jelölttel ellentétben, akik inkább harcias, a feszültségeket tovább élező, a társadalmi és politikai szakadékokat tovább mélyítő, ellenségeképeket vizionáló, gyakorta ultranacionalista elemeket használnak retorikájukban.

Zelenszkij programjában a kulturális és nyelvi különbségek, valamint az etnikai együttélés is természetes és türelmet, megértést igénylő jelenségek. Ellenben a nemzetiségi és nyelvi sokféleséggel szemben türelmetlenséggel, sőt dühösen fellépő ultrajobbszerű megnyilvánulásokkal, ami inkább Porosenkóra és Timosenkóra jellemző: mindketten próbálnak építeni az ultranacionalista kemény mag szavazótáborra, ami nagyon kiszélesedett a „méltóság forradalma” óta.

Pillanatnyilag azonban nyeresre áll a feszültségevezető retorika. A „régí” szereplők egymással szemben kampányolnak, azonos táborból gyűjtenek szavazókat, miközben konkrétan a személyük mentén erősítik a (szélső)jobboldali szavazótáboron belül kikapintható szilárd törésvonalat, ezzel együtt pedig kicsi a valószínűsége, hogy híveiket felkérnék

¹³ Новий економічний курс України. Презентація програми, [online], 2018. 09. Forrás: Nku.com.ua [2019. 04. 14.]. Lásd még: Новий економічний курс України. Стратегія інноваційного розвитку, [online], 2018. Forrás: Nku.com.ua [2019. 04. 14.]

a Zelenszkij elleni szavazásra, ha utóbbival kell megküzdenie a két „régí” szereplő bármelyikének a második fordulóban április második felében. Tehát egy táboron belül vannak, de kizárják egymást. Ebből Zelenszkij profitál, akkor is, ha csak korlátozottan tud elvonni szavazatokat a jobboldaliak táborából, de az ex-régiós szavazótábor¹⁴ reaktiválásával nagy létszámhoz szerez hozzáférést, szélesebbhez a posztrevolúciós nemzeties és ultranacionalista hangulatra támaszkodó „régí” szereplőknél. Ezt még a bizonytalanok rendkívül nagy táborából is bővítheti: utóbbiak körében a politikai kiábrándultság és érdektelenség igen masszív, és a Zelenszkij által kínált köztes megoldás a nacionalista szempontoktól idegenkedő, az inkább még posztszovjet nosztalgiában és melankóliában élő, főleg keleti és déli lakosság számára vonzó lehet. Választási esélyek szempontból Zelenszkij stratégiája tűnik hatékonyabbnak és racionálisabbnak – figyelembe véve a pillanatnyi hangulatot és a társadalmi adottságokat. Ő sokkal kifinomultabb és szofisztikáltabb, miközben rendkívül kiszámított és patikamérlegesen mért retorikai stratégiát alkalmaz, ami végeredményben akár nyerő is lehet.

1. táblázat: A jelöltek esélyei százalékos arányban kifejezve a mérvadónak tekinthető közvéleménykutatások szerint¹⁵

	Razumkov Intézet ¹⁶	Rating Group ¹⁷	Socis ¹⁸	IAP ¹⁹
Zelenszkij	19,0%	19,1%	19,1%	19,5%
Porosenkó	16,8%	12,6%	14,9%	11,9%
Timosenkó	13,8%	12,3%	12,3%	13,9%

Forrás: a szerző szerkesztése

A népszerűtlenségi listát azonban a regnáló elnök vezeti: a Rating Group felmérései szerint a választásra jogosultak majdnem fele semmilyen körülmények között sem szavazna Porosenkóra. Ez többé-kevésbé „természetes” jelenség: az éppen hatalmon lévőknek sokszor erodálódik a népszerűsége, az elnök népszerűtlensége így önmagában tehát még nem meglepő. Sokkal beszédesebb azonban az arány, a lemaradás mértéke a többi jelölthöz viszonyítva, Porosenkó ugyanis messze rosszabb e tekintetben a többiekénél. Ennek egyfelől az az oka, hogy a Porosenkó-érában az oligarchikus rendszer szinte változatlanul tovább él, ő maga nem váltotta be a korábbi politikai ígéreteit, a választók nagy része előtt hiteltelenné vált. Másfelől az ő személyével asszociálják a Majdan utáni többszörös áremelkedéseket, a súlyos inflációt, az ország külföldi eladósodását. A várakozásokkal ellentétben Ukrajna nem közeledett látványosan az Európa Unióhoz, holott ez volt a Majdan mozgalom talán

¹⁴ A Majdan-forradalom előtti Janukovics-rezim fő szavazóbázisáról van szó, akik többségében orosz anyanyelvű lakosok az ország keleti és déli megyéiben.

¹⁵ Mind a négy forrás esetében 2019. februári mérésekről van szó.

¹⁶ Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України, [online], 2019. 02. 20. Forrás: Razumkov.org.ua [2019. 03. 21.]

¹⁷ Моніторинг електоральних настроїв українців. Лютий 2019, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Ratinggroup.ua [2019. 03. 21.]

¹⁸ Україна на передодні президентських виборів 2019 – лютий, [online], 2019. 02. Forrás: Socis.kiev.ua [2019. 03. 21.]

¹⁹ Електоральні орієнтації та протестні настрої українців в активній фазі передвиборчої кампанії, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Iap.org.ua [2019. 03. 21.]

legfontosabb gravitációs ereje. A Gallup friss felmérése²⁰ szerint a kormány iránti bizalom indexe Ukrajnában a legalacsonyabbak egyike az egész világon: a megkérdezettek mindössze 9%-a hisz a kormánynak.

2. táblázat: A legesélyesebb jelöltek politikai nézetei a fontosabb kampánytémákban

	Porosenkó	Timosenkó	Zelenszkij
Doneck és Krím kérdése	A béke záloga – az erős ukrán hadsereg. A hadsereg, amely egyébként a legjobb a világon, további erősítése és fejlesztése prioritást élvező feladat. „Hadsereg, nyelv, vallás.” ²¹	A területi integritás visszaállítása és a „Budapest +” formátum létrehozása. ²² „A mi győzelmünk szent”, „Doneck és Krím Ukrajnái mindörökre.” ²³	Nemzetközi baráti és semleges (azaz nem NATO-s) országok csapataiból békefenntartó alakulatok létrehozása. Tárgyalásos úton kívánja elérni a békét, tárgyalni Moszkvával.
EU és NATO	Igen, létszükséglet – Ukrajna úgy fog belépni az EU-ba és a NATO-ba, mint a térség vezető hatalma („rehionalnij lider”). EU – konkrét dátumot nevez meg: 2024. Jogharmónizációt alkotmányos kötelezettséggé tette az államhatalmi apparátus minden ága számára.	Igen, létszükség, de nem jelenik meg a teljes jogú EU-tagság megszerzése mint stratégiai cél, a NATO-tagság viszont igen.	A programban egyértelműen a tagság mellett áll ki. NATO – garancia Ukrajna biztonságára, EU – gazdasági fejlődés. Viszont tévéinterjúban elmondja: „Nem fogunk oda menni, ahová nem hívnak minket.”
Gazdaság ²⁴	EU-tagság.	„Új gazdaság irányvonal” (Novij kurs), 400 oldal tudományos szöveg, de nincs benne egyértelmű utalás EU-tagságra – nem jelenik meg benne a teljes jogú EU-tagság megszerzése mint stratégiai cél.	Svájci minta a példakép (?): gazdasági és pénzügyi vonzerő a svájci banki és más szektorok mintájára Ukrajnában.

²⁰ World-Low 9% of Ukrainians Confident in Government, [online], 2019. 03. 21. Forrás: Gallup.com [2019. 03. 21.]

²¹ Виступ Петра Порошенка на Форумі «Від Крут до Брюсселя. Ми йдемо своїм шляхом», [online], 2019. 01. 29. Forrás: Youtube.com [2019. 03. 21.]

²² Дмитрий БОБРИЦКИЙ: Она идет! 10 вещей со съезда Тимошенко, которые нас удивили, [online], 2019. 01. 23. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]

²³ Новий курс України. Нові можливості для кожного, [online], 2019. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]. Lásd még itt: Правила кандидатства Юлії Тимошенко [online], 2019. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]

²⁴ Юрий Смирнов: Заживем по-людски. Как топ-кандидаты обещают поднять экономику, [online], 2019. 02. 14. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]

	Porosenkó	Timosenkó	Zelenszkij
Szociális és kulturális kérdések	„Hadsereg, nyelv, vallás.”	Oktatási reform, amit a programjában részletez. ²⁵	Tévéinterjúban kifejti, hogy az ukrán kötelező államn nyelv, de általánossá tétele csak fokozatosan történhet, nem lehet rövid távon megtanítani mindenkivel.
Korrupció elleni harc ²⁶	Korrupcióellenes Testület a jó eszköz a korrupció elleni küzdelemben, ez már elegendő, nem szükséges tovább szélesíteni az intézményesített antikorrupciós tevékenységet.	Alkotmánymódosítással, azaz egész pontosan teljesen új alkotmány elfogadásával küzdeni a korrupció ellen.	Kiegészítés az oligarchákkal: új időszámítást – mostantól kezdve egyezzenek bele a tiszta üzletbe és a tisztességes adózásba, cserébe nincs ellenőrzés visszamenő hatállyal az eddigi vagyonosodások forrásait és mechanizmusait illetően.
Politikai reformok ²⁷	Elnöki jogkörök fenntartása.	Parlamentáris köztársaság ²⁸ és teljesen új alkotmány, képviselői mentesség eltörlése.	Parlamentáris köztársaság bevezetése.

Forrás: a szerző szerkesztése

Geopolitikai összefüggések és biztonságpolitikai szempontok

Amennyiben elfogadjuk igaznak Vladimir Horbulin megállapítását,²⁹ miszerint Ukrajna a 21. században újra a nagyhatalmi játszmák eszközévé vált, úgy az ukrán *konfliktusrendszer*t a Krímmel, Doneckkel, sőt talán a Majdan-forradalommal együttesen, egymással szoros összefüggésben kell kezelnünk. Nézőpontjával azonosulhatunk, amennyiben belátjuk, hogy Ukrajna önerőből, azaz nyugati pénzügyi és politikai-diplomáciai támogatás nélkül a *realizmus* értelmezése szerinti önszegély („self-help”) elvének érvényre juttatására kevésbé látványosan – vagy egyáltalán nem – lehetett volna képes az orosz nyomással szemben az elmúlt években. Horbulin megállapításából az is következik, hogy egy ilyen kontextusban Ukrajna nem független tényező, nem önálló szereplője a történéseknek és nincs önálló és számottevő ráhatása az esetleges végkifejletre: csupán passzív szenvedő alany, ha úgy tetszik, egy proxyháború, azaz köztes háború egyszerű terepe. Egy olyan közvetítő szintér, amely révén a főszereplő nagyhatalmak a valóságos küzdelmet nem közvetlenül egymással konfrontálódva, hanem közvetett módon, befolyási övezeteik mozgatása révén vívják meg. Könnyű belátni, hogy ez nem példa nélküli a diplomáciatörténelemben.

²⁵ Урочистий з'їзд Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина», [online], 2019. 01. 22. Forrás: liga.net [2019. 03. 21.]

²⁶ Юрий Смирнов: Казнить взяточников! Как топ-кандидаты обещают побороть коррупцию, [online], 2019. 02. 07. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]

²⁷ Роман Супрун: Поделить и под суд: как кандидаты в президенты видят реформу Рады, [online], 2019. 02. 21. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]

²⁸ «В штабе Порошенко новая фантазия». Интервью Авакова – за минуту, [online], 2019. 02. 23. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]

²⁹ Володимир Горбулін: Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики, [online], 2016. Forrás: Nbu.gov.ua/ [2019. 03. 21.]

Mielőtt kísérletet teszünk megfejteni azt, hogy a küszöbön álló ukrán elnökválasztás milyen hatással lehet a fenti feltételezett geopolitikai konjunktúrára, fontos megvizsgálunk az orosz szempontot, főleg amennyiben Oroszországot elfogadjuk a Horbulin által feltételezett geopolitikai játszma egyik nagyhatalmi főszereplőjének. Orosz oldalon az analitikusok szintjén geopolitikai összefüggésekben, 5-10 évnyi időtartamú „prognózisokban” gondolkodnak.³⁰ A szerzők írásukban abból indulnak ki, hogy orosz szempontból kedvezően vagy kedvezőtlenül alakul a helyzet az ukrán konfliktusrendszer ügyében, ennek megfelelően két feltételezést készítettek. A szerzők minden jel szerint szintén evidenciának tekintik, hogy Ukrajna kiemelkedő fontosságú érdekszféra Oroszország számára, ha úgy tetszik, a befolyás megerősítése prioritást élvező orosz állami (nemzeti) érdek, amit történelmi, kulturális, de mindenekelőtt biztonságpolitikai szempontok mentén magyaráznak. Ha abból az elemzői megközelítésből indulunk ki, hogy az ukrán konfliktusrendszer a legújabb „befagyott posztszovjet konfliktus” megnyilvánulása, amelyet elsősorban orosz politikai és katonai aktivitás hoz létre, akkor a legfontosabb külső befolyásoló tényezőnek Oroszország ambícióit és további lépéseit vehetjük. Elenyésző a tévedés rizikófaktora, ha azt feltételezzük, hogy a Kreml a befagyott állapot fenntartásában, vagyis a konfliktus intenzitásának egy viszonylag alacsony, mégis állandósult szinten való konzerválásában, esetleg időnkénti fokozásában érdekelt addig, amíg az Ukrajnához fűződő érdekeit érvényesíthetőnek véli.

Fontos azonban leszögezni, hogy Ukrajna irányában egyetlen más meghatározó szereplőnek, elsősorban az Európai Uniónak, illetve egyes tagállamainak, sem pedig az Egyesült Államoknak nincsenek olyan állami vagy nemzeti érdekei, amelyeket akár nagy áldozatok révén (például fegyveres beavatkozás) is készek lennének érvényesíteni. Ezzel szemben Oroszország folyamatosan kiemelt állami érdekeire hivatkozik, nemcsak biztonsági és gazdasági, de történelmi-kulturális hagyományokra, alapvető ideológiai kérdésekre, amiből arra lehet következtetni, hogy Ukrajnát egy egységes keleti szláv hatalmi-kulturális tér integráns részének, más szóval orosz befolyási övezetnek tekinti.³¹ Ilyen mélységű érdekek artikulálása esetén nem feltételezhető, hogy az orosz szempontok a belátható időn belül külső vagy bármilyen más hatásra megváltoznak, sokkal valószínűbb a kitartó önértékelő lépések megtétele a Kreml részéről.

³⁰ В. И. Гришин – А. П. Кошкин – И. В. Бочарников – В. В. Черданцев: Безопасность и интересы России в условиях украинского кризиса: анализ и прогнозы, [online], 2015, ФГБОУ ВПО «РЭУ им. Г. В. Плеханова». Forrás: Rea.ru [2019. 03. 21.]

³¹ Обращение президента России В. В. Путина 18 марта 2014 года к обеим палатам Федерального собрания: „И наша обеспокоенность понятна, ведь мы не просто близкие соседи, мы фактически, как я уже много раз говорил, один народ. Киев – мать городов русских. Древняя Русь – это наш общий исток, мы всё равно не сможем друг без друга.” Részlet Vlagyimir Putyin, Oroszország Elnöke a Szövetségi Gyűlés két kamarájához intézett 2014. március 18-i beszédéből: „A mi aggodalmunk is indokolt, ugyanis mi (Oroszország és Ukrajna, a szerző) nem csupán jószomszédok vagyunk, hanem ahogy azt már olyan sokszor említettem, mi gyakorlatilag azonos nép vagyunk. Kijev az orosz városok szülőanyja, az Ősi Rusz pedig a mi közös eredetünk, ezért nem léteztünk egymás nélkül.” [online], 2014. 04. 18. Forrás: Kremlin.ru [2019. 03. 21.]

Ráadásul, amennyiben elfogadjuk, hogy az orosz stratégia a *politikai realizmus* alapjain nyugszik, úgy komolyan kell vennünk az orosz elemzők Oroszország feltételezett külpolitikai „szövetségeseiről” megfogalmazott gondolatát: nem állnak ki határozottan Moszkva mellett,³² így Oroszországnak nem marad más választása, mint érvényre juttatni az önszegély („self-help”) realista alapelvét. Ez azt jelenti, hogy szövetségesekre csak korlátozottan vagy egyáltalán nem számíthat, önerőből kell megvédenie az érdekeit. Ismerve az orosz álláspont merevségét, ez a Kremlt minden bizonnyal tovább erősíti a saját maga által kijelölt stratégiai irányvonal fenntartásában.

Ha részletesen megvizsgáljuk a fent megnevezett három esélyes elnökjelölt politikai programját és az orosz elemzők (stratégák) által felvázolt elképzeléseket, akkor azt találjuk, hogy van bizonyos „megfeleltethetőség” a programok és az elképzelések között. Azt figyelhetjük meg, hogy az orosz szempontból negatív kimenetelű fejlődési menetredek inkább állnak párhuzamban a jobboldali jelöltek programjával, azaz a jobbra tartó Porosenkó és Timosenkó szemléletrendszere az orosz érdekek szerint hátrányos. Vagyis bármelyikük hatalomra jutása esetén Oroszországnak 5-10 éves időtávon negatív és elutasító külső környezetre, Oroszországgal ellenséges ukrán és nyugati kül- és biztonságpolitikai magatartásra, elhúzódó konfliktusra kell számítnia.

Az orosz szempontból pozitív forgatókönyvet a kevésbé (szélsőségesen) jobboldali és/vagy a határozottan balra tartó jelöltek valamelyikének győzelme jelenthetné, a Kreml számára kedvezőbb konjunkturális változást egy ilyen elnök megválasztása hozhatja el. Közülük a már említett Volodimir Zelenszkij és Jurij Bojkó nevezhető meg. Népszerűségi index tekintetében őket követi (7-8%-os támogatottsággal) Anatolij Hricenkó. Ő azonban szélsőjobb irányba tart: pártjának politikai programja az ukrán etnikum jogi értelemben vett *privilegizálását*, ezzel együtt pedig a többi etnikai csoport ehhez képest viszonylagos (korlátozott?) jogi reprezentációját, ezzel együtt pedig az ukrán *politikai nemzet* létrehozását irányozza elő.³³

Alábbi táblázat összegzi, mire számíthat Moszkva egyik vagy másik elnökjelölt hatalomra jutása esetén. A jobboldali oszlopban az „A” jelöli az orosz szempontból kedvező, míg a „B” a kedvezőtlen várakozásokat.

³² В. И. Гришин – А. П. Кошкин – И. В. Бочарников – В. В. Черданцев: *i. m.*

³³ Amennyiben ez sorrendiség felállítását jelenti, ezzel korábban az ukrán Szabadságpárt (Szvoboda) kampányolt. Nem épp a nyugati értelemben vett demokratikus egyenlőség alapeleme. Idézet Anatolij Hricenkó választási kampányprogramjából: „Утвердження інституту громадянства України як пріоритетного по відношенню до національних і етнічних груп населення – формування політичної нації.” Magyar fordításban: „Az ukrán állampolgárság előjogainak beerősítése a többi nemzetiséghez és etnikumhoz képest és az ukrán politikai nemzet megteremtése.” Програма політичної партії «Громадянська позиція», [online], 2018. Forrás: Rea.ru [2019. 03. 21.]

3. táblázat: Orosz geopolitikai várakozások összevetése az ukrán elnökválasztás lehetséges verzióival

	Ukrán elnökválasztás kimenetele	Orosz prognózisok
Ukrajna	A – Békerendezés tárgyalásos úton, nem fegyverek révén történik. Legfeljebb semleges és baráti (nem NATO-tag) országok katonáiból álló békefenntartó alakulatok lehetnének jelen a konfliktuszónában. Ez egy mérsékeltlen jobboldali (Zelenszkij) vagy balra tartó (Jurij Bojko) jelölt győzelme esetén értelmezhető.	A – Oroszország megőrzi és megerősíti befolyását Ukrajna felett (talán még a „Novorosszija” projekt is sikerrel jár).
	B – Doneck és Krím visszaszerzése – katonai úton (Porosenkó) vagy nemzetközi nagyhatalmi garanciák révén (Timosenkó). Porosenkó: „A béke záloga az erős ukrán hadsereg.” Ukrajna belép a NATO-ba, még hozzá vezető regionális középhatalomként (Porosenkó). Porosenkó vagy Timosenkó, azaz valamelyik esélyes (szélső)jobboldali elnökjelölt győzelme esetén valósulhat meg.	B – Az orosz befolyás („terjeszkedés”) ellehetetlenül, Ukrajna élesen oroszellenessé válik, talán betagozódik az euroatlanti integrációs folyamatokba, minimum társult tagként (NATO-ba is). Általánossá válik az ukrán nacionalizmus („neobanderizmus”). Visszacsatolják Doneck területi autonómiával, amelyet később eltörölnék, majd Krímet veszik célba, és a nyugati szövetségesekkel együtt fokozzák az Oroszországra gyakorolt nyomást.
Nyugat-Európa/EU	A – EU-tagság megszerzése érdekében tett lépések folytatása, de ezzel együtt kiterjedt gazdasági, kereskedelmi, energetikai kapcsolatok fenntartása Oroszországgal és az eurázsiai térséggel. Ez a scenárió baloldali jelöltek választási programjára jellemző, elsősorban Zelenszkijt lehet megnevezni.	A – Európa orosz forrásokból történő energetikai ellátásának kitettsége nem csökken, így Oroszország befolyásolási esélyei az EU-ra energetikai értelemben megmaradnak.
	B – Teljes jogú EU-tagság megszerzése és távolodás Oroszországtól gazdasági és energetikai téren. Ez inkább jobboldali jelöltek választási programja: Porosenkó és Timosenkó.	B – Az EU fokozza az Oroszországra gyakorolt nyomást (pl. szankciók) az ukrainai helyzet miatt. Az EU a felelősséget egyoldalúan a „civilizációs” értelemben vesztes félre hárítja, ezzel együtt minden ukrán félkatonai és egyéb, Kijevből központilag irányított igazságtalanság fölött szemet hunynak. Ukrajna közeledik az EU-hoz.

	Ukrán elnökválasztás kimenetele	Orosz prognózisok
Egyesült Államok	A – Legfeljebb társult NATO-tagság vagy különleges szövetségi, együttműködési státus megszerzése. Esetleg mindössze alkalmi katonai vagy specifikus hadiipari együttműködés egyes NATO-tagországokkal, amolyan „szatellit” jelleggel. Ez balra tartó program érvényesülése esetén lehetséges.	A – USA részlegesen vagy teljesen kihátrál Ukrajna mögül, az orosz térnyerés fokozódik, és Moszkva revizionista kísérletei a posztszovjet térség feletti befolyás újjászervezésére immár akadálymentessé válnak.
	B – Ukrajna csatlakozása a NATO-hoz, illetve eléri nagyhatalmi garanciák kieszközölését a területi integritás visszaállítása érdekében. Ez jobboldali jelöltek választási programjára jellemző: Porosenkó és Timosenkó.	B – USA növeli a szankciós és más típusú – pl. katonai erődemónstrációs – nyomást Oroszországra Ukrajna miatt és Ukrajna révén.

Forrás: a szerző szerkesztése

A fenti összevetés szemlélteti többek között azt is, hogy milyen esetekben számíthatunk az ukrán konfliktusrendszer kapcsán kialakult nemzetközi feszültség intenzitásának fokozódására vagy enyhülésére a következő elnöki ciklusban. Ha a katonai dimenziót kevésbé hangsúlyozó, helyette a tárgyalásos megoldáskeresést preferáló elnök kerül hatalomra, az fokozatos szemléletmódosulást – nem váltást – eredményezhet az ukrán álláspontban, „felpuhulhat” a kemény harcias retorika. A Porosenkó elnök évertékelő beszédében elhangzott érvek értelmében a Nyugat figyelme Ukrajna felé nem magától értetődő dolog: a külügy nagyon komoly lobbitevékenységet fejt ki a támogatás érdekében.³⁴ Viszont egy kevésbé jobboldali elnök megválasztásával csökkenhet az ukrán diplomácia nyugati támogatás fenntartására irányuló erőfeszítéseinek intenzitása, ezzel arányosan csökkenhet a Nyugat figyelme az ukrán konfliktusrendszer felé. Egy ilyen diplomáciai „súlypont-át-helyeződés” fontos lehet abban az esetben, ha ehhez hozzá adódik, hogy a májusban esedékes Európai Parlamenti választások során a jobb és szélsőjobb erők esetlegesen növelik a mandátumaik számát, és ezzel fokozódik a Moszkvával szembeni szankciók enyhítésére irányuló lobbitevékenység az Európai Unió parlamentjében. Ez elősegítheti egy fokozatos „enyhülés” létrejöttét az Oroszország körül kialakult feszült nemzetközi atmoszférában, akár a szankciós politika is megváltozhat. Összességében csökkenhet a biztonsági fenyegetettség(érzet) Európában. Amennyiben azonban jobboldali jelölt nyeri az elnökválasztás, úgy minden jel szerint a jelenlegi kemény álláspont marad érvényben az ukrán bel- és külpolitikában, sőt akár fokozódhat is, a nyugati támogatás és figyelem fenntartása is kulcskérdés marad. Egy ilyen prognózis szerint a jelenlegi konfliktus elhúzódhat, a megoldás pedig időben kitolódik, a közeli jövőben nem talál erre kompromisszumot a nemzetközi közösség, így az európai biztonsági kockázatok sem enyhülnek: a biztonságra fordított kiadások, a biztonság „ára” magas marad vagy akár növekedhet is.

³⁴ За підтримку Заходу треба боротися щодня – президент, [online], 2018. 09. 20., Dzerkalo Nedeli. Forrás: Dt.ua [2019. 03. 21.]

Magyar szempontok

Magyarország kormánya 2010 óta intenzíven támogatja a kárpátaljai magyarság szülőföldön való megmaradását és boldogulását: a kulturális mellett kiterjedt gazdasági projektek valósulnak meg, a magyar állampolgárság (könnyített visszahonosítás) pedig Kárpátaljaszerte rendkívül népszerűvé vált, a magyar nyelv presztízse exponenciálisan emelkedett a helyi lakosság körében, beleértve az elsősorban szláv anyanyelvű állampolgárokat is. A lakosság alapvetően kedvezően fogadta a jelenséget, azonban a Majdan-forradalmat követően hatalomra került ukrán nemzetépítő, az ukrán nyelv és identitás általánossá tételét, az egységes ukrán *információs tér* kialakítását nemzetbiztonsági ügyként kezelő új kijevi kormány veszélyforrásként, szeparatizmus megnyilvánulásaként, a terület feletti szuverenitásának megsértéseként érzékelte a kialakult helyzetet. Magyarország külpolitikájában a Kijev szempontjából törvényileg is agresszornak nyilvánított Oroszország fontos baráti szerepet kapott, az ellenkező irányba mutató nemzetközi tendenciák dacára. Ez tovább fokozta a gyanút a kijevi vezetésben, de a magyar–ukrán viszony valójában az ukrán oktatási kerettörvény elfogadásával egycsapásra elmérgesedett, azóta a helyzet fokozatosan romlik. Jóllehet az utóbbi kérdés kapcsán nemzetközi szervezetek, mint például az EBESZ vagy a NATO a magyar álláspont védelmében szólaltak fel,³⁵ Kijev kizárólag a saját szempontjából, statikusan, reálpolitikai önérdekkövető módon közelíti a kérdést.

Mindezekkel egy időben sem Ukrajnában, sem körülötte nem enyhül a nemzetközi feszültség, így könnyű belátni, hogy egy bizonytalan biztonsági helyzet hosszú távú fennmaradása Magyarország biztonsággal kapcsolatos kiadásait is növelné az elkövetkező években, a biztonságérzetet csökkentené. Értelemszerűen magyar szempontból az Ukrajnán belüli és körüli feszültség enyhülése kulcsfontosságú. Budapest és Kijev között mindeddig példa nélküli módon felfokozódtak az ellentétek, amit egyik oldalon az ukrán politikai irányvonal éles jobbrtolódása (a Majdan-forradalmat követően) idézett elő, másrészt pedig okoz(hat)ta ezt Magyarország kárpátaljai magyarok támogatására irányuló politikája vagy legalábbis annak gyanakvással teli fogadtatása a kijevi nemzetépítő politika szempontjából. Jobboldali jelölt győzelme esetén egy nemzetvédő, a kisebbségekkel (és azok nyelvhasználatával) szemben gyanakvó és türelmetlen irányvonal erősödése, azaz Ukrajna még a jelenleginél is erősebb jobbra tolódása prognosztizálható. Ez esetben Magyarország nem számíthat a Budapest–Kijev viszony javulására, hanem épp ellenkezőleg, annak további fokozódására, ami a kormánynak a külhoni magyarságot erősíteni szándékozó lépéseit tovább nehezítheti. A kétoldalú kapcsolatok javulása valószínűsíthető egy baloldali jelölt győzelme esetén. Erre megvan az esély, legalábbis amennyiben megbízhatunk a fenti népszerűségi mutatóknak.

Ezzel együtt a kárpátaljai magyar érdekvédelem szemszögéből végeredményben nem – vagy nem csak – az elnökválasztás a fontos: az őszi parlamenti választás vélhetően fontosabb lesz. A helyi magyar közösség az ukrán nagypolitikában csak a Legfelső

³⁵ A NATO szolidáris Magyarországgal a (vitatott) ukrán oktatási törvény ügyében. НАТО солідарне з Угорщиною щодо українського закону про освіту, [online], 2019. 02. 26. Forrás: Dw.com [2019. 03. 21.]

Tanácsban tudja képviseltetni magát, fontos, hogy kormánykoalíciós párt színeiben jusson be kárpátaljai magyar képviselő az ukrán parlamentbe. Az elnöki pozíció és az elnök személye nincs közvetlen kapcsolatban a helyi kisebbséget érintő kérdésekkel, egy pártpolitikai betagozódás viszont igen. Ennek ráadásul kiemelkedő fontossága lehet, amennyiben az új elnök politikai reform témakörben parlamentáris demokráciát, azaz nem prezidenciális vagy félprezidenciális kormányzási rendszert hoz létre, mert így a pártpolitikai érdekek könnyebben érvényesülhetnek parlamenti szavazás révén. Persze nincs és nem is lehet biztos garancia arra, hogy egy adott pártszövetség ukrán fele, ha kormányra kerül, a parlamentben mindig olyan kérdéseket fog preferálni, amelyek a kárpátaljai és adott esetben Budapest érdekeivel egybeesnek, lévén a pillanatnyi ukrán érdekek adott érdekcsoportokon belül rendkívül képlékenyek, érdekfolytonosságról ritkán beszélhetünk, vagy ha igen, akkor az magyar szempontból vállalhatatlan.

Következtetések

A Majdan-forradalom előtti megosztottság továbbra is érvényes, azzal a fontos különbséggel, hogy jelen aktualitások szerint a jobboldali táboron belül nagy a türelmetlenség a rivális jelöltek között. A legesélyesebb jelöltek választási programjaiból kiolvasható, a választást követő időszakra várható ukrán politikai magatartás lehet jobboldali nacionalista, helyenként szélsőségek felé tartó konstruktív elemekkel, vagy lehet mérsékelt jobboldali, óvatos balratolódással. Az ukrán konfliktusrendszer alakulási lehetőségei, illetve a feltételezhető geo- és biztonságpolitikai következmények vonatkozásában a különbség lehet nagyon számottevő is: 1. Ukrajna tovább haladhat egy határozottan nacionalista, sőt, keményvonalas szélsőséges politikai irányba, vagy 2. lelassulhat az „erőltetett menetben” mozgó nemzetépítés, ami több elemében is a bipoláris nemzetközi rendszer előtti korszakra emlékeztet. Előbbi esetben kelet-ukrajnai konfliktus és az ekörül kialakult nemzetközi bizonytalanság stagnálhat vagy fokozódhat – a békés megoldás perspektívája nélkül. Második esetben azonban ennek sok tekintetben az ellenkezője prognosztizálható: mérséklődhet a nezeties-(kedő) hangvétel, oldódhat a belső és a külső feszültség, ami akár párbeszéd megindítására is alkalmas atmoszférát alakíthat ki.

Azonban, ha abból indulunk ki, hogy Ukrajna a 21. században a nagyhatalmi játszmák eszközévé vált, azaz nem független tényező, hanem egy köztes háború színtere, akkor a konfliktusrendszer feloldásához kisebb mértékben járulhat csak hozzá, és a megoldás elsősorban külső geopolitikai érdekek függvénye. Az ukrán belső átalakulás végeredményben mégis fontos tényező: a végkifejlet tekintetében rövid és középtávon is katalizátorként hathat a fajsúlyosabb horderejű, nagyhatalmi faktorok sodrásában. Amennyiben tehát jobboldali jelölt nyeri az elnökválasztást, úgy minden jel szerint a jelenlegi kemény álláspont érvényesül, és a biztonság „ára” magas marad – mindenki számára. Beleértve természetesen Magyarországot is: a magyar érdekek hatékonyabb érvényesülése, a biztonsági ráfordítások csökkentése csak egy enyhülés irányába elmozduló regionális környezetben képzelhető el. Ennek kialakulásához nagyban hozzájárulhat egy kevésbé a szélsőségek felé tartó, mérsékelt programot preferáló jelölt győzelme az ukrán elnökválasztáson.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- «В штабе Порошенко новая фантазия». Интервью Авакова – за минуту, [online], 2019. 02. 23. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- «Слава Україні!» у війську – що збентежило західних істориків?, [online], 2018. 08. 23. Forrás: Dw.com [2019. 04. 14.]
- «Національні дружини»: що це за організація і чого вже встигла накоїти?, [online], 2018. 01. 31. Forrás: Ictv.ua [2019. 04. 14.]
- KUZIO, Taras: The Nation-Building Project in Ukraine and Identity: Toward a Consensus, [online], In: KUZIO, Taras – D'ANIERI, Paul (eds.): *Dilemmas of State-led Nation Building in Ukraine*, Praeger, London, 2002, 9–29. o. Forrás: Chtyvo.org.ua [2019. 04. 14.] DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203197592>
- ЛІКНАСНЕВ, Vyacheslav: Far-right Extremism as a Threat to Ukrainian Democracy, [online], Forrás: Freedomhouse.org [2019. 04. 14.]
- Summary of the Study „Extremism in Ukraine 2015-2016”, [online], 2016. 03. 03. Forrás: Uire.org.ua [2019. 04. 14.]
- Ukraine: On patrol with the far-right National Militia – BBC Newsnight, [online], 2018. 04. Forrás: Youtube.com [2019. 04. 14.]
- World-Low 9% of Ukrainians Confident in Government, [online], 2019. 03. 21. Forrás: Gallup.com [2019. 03. 21.]
- Аваков заявив, що у офіса Зеленського нашли прослушку: фото, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]
- Виступ Петра Порошенка на Форумі «Від Крут до Брюсселя. Ми йдемо своїм шляхом», [online], 2019. 01. 29. Forrás: Youtube.com [2019. 03. 21.]
- Горбулін, Володимир: Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики, [online], 2016. Forrás: Nbuiv.gov.ua/ [2019. 03. 21.]
- Гришин, В. И. – Кошкин, А. П. – Бочарников, И. В. – Черданцев, В. В.: Безопасность и интересы России в условиях украинского кризиса: анализ и прогнозы, [online], 2015, ФГБОУ ВПО «РЭУ им. Г. В. Плеханова». Forrás: Rea.ru [2019. 03. 21.]
- Дмитрий БОБРИЦКИЙ: Она идет! 10 вещей со съезда Тимошенко, которые нас удивили, [online], 2019. 01. 23. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Електоральні орієнтації та протестні настрої українців в активній фазі передвиборчої кампанії, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Iar.org.ua [2019. 03. 21.]
- За підтримку Заходу треба боротися щодня – президент, [online], 2018. 09. 20. Dzerkalo Nedeli. Forrás: Dt.ua [2019. 03. 21.]
- Закон «Про освіту» прийнято – «за» проголосували 255 депутатів, [online], 2017. 09. 05. Forrás: Mon.gov.ua [2019. 04. 14.]
- Закон України «Про освіту», [online]. Forrás: Zakon.rada.gov.ua [2019. 04. 14.]
- Моніторинг електоральних настроїв українців. Лютий 2019, [online], 2019. 03. 04. Forrás: Ratinggroup.ua [2019. 03. 21.]
- НАТО солідарне з Горчишиною щодо українського закону про освіту, [online], 2019. 02. 26. Forrás: Dw.com [2019. 03. 21.]
- Новий економічний курс України. Презентація програми, [online], 2018. 09. Forrás: Nku.com.ua [2019. 04. 14.]
- Новий економічний курс України. Стратегія інноваційного розвитку, [online], 2018. Forrás: Nku.com.ua [2019. 04. 14.]
- Новий курс України. Нові можливості для кожного, [online], 2019. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Обращение президента России В. В. Путина 18 марта 2014 года к обеим палатам Федерального собрания, [online], 2014. 04. 18. Forrás: Kremlin.ru [2019. 03. 21.]
- Полиция расследует раздачу денег избирателям в офисе депутата БПП, [online], 2019. 02. 23. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]
- Порошенко підписав закон про статус учасника бойових дій для ветеранів УПА й ОУН, [online], 2018. 08. 23. Forrás: Dw.com [2019. 04. 14.]

- Правила кандидатства Юлии Тимошенко, [online], 2019. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2019 році, [online]. Forrás: Zakon.rada.gov.ua [2019. 04. 14.]
- Програма політичної партії «Громадянська позиція», [online], 2018. Forrás: Rea.ru [2019. 03. 21.]
- Раді пропонують присвоїти Степану Бандері звання Героя України, [online], 2018. 12. 05. Forrás: Interfax.com.ua [2019. 04. 14.]
- Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України, [online], 2019. 02. 20. Forrás: Razumkov.org.ua [2019. 03. 21.]
- Романюк, Роман: Коррозии государства. Куда нас заведет активность «правых», [online], 2018. 08. 10. Forrás: Pravda.com.ua [2019. 04. 14.]
- Смирнов, Юрий: Заживем по-людски. Как топ-кандидаты обещают поднять экономику, [online], 2019. 02. 14. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Смирнов, Юрий: Казнить взяточников! Как топ-кандидаты обещают побороть коррупцию, [online], 2019. 02. 07. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Супрун, Роман: Поделить и под суд: как кандидаты в президенты видят реформу Рады, [online], 2019. 02. 21. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Тимошенко назвала СБУ „провокаторами на содержании Roshen”, [online], 2019. 02. 22. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]
- Тимошенко похвалила Авакова: Фальсификаций и подкупа не будет, [online], 2019. 02. 22. Forrás: Liga.net [2019. 04. 14.]
- Україна на передодні президентських виборів 2019 – лютий, [online], 2019. 02. Forrás: Socis.kiev.ua [2019. 03. 21.]
- Урочистий з'їзд Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» [online], 2019. 01. 22. Forrás: Liga.net [2019. 03. 21.]
- Шрамович, Вячеслав: «Національні дружини»: хто і навіщо їх створив, [online], 2018. 01. 30. Forrás: BBC [2019. 04. 14.]